

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра сценічного мистецтва і хореографії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи теорії драми

Освітня програма Сценічне мистецтво

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 026 Сценічне мистецтво

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня
2020 р.

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи теорії драми
Викладач (-і)	Професор Степан Іванович Хороб
Контактний телефон викладача	0679664639
Е-mail викладача	kul@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	90 год.: 20-лекц., 10-практ., 60-самост.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення загальнометодологічних аспектів індивідуальних бакалаврських проєктів
2. Анотація до курсу	
<p>Курс «Основи теорії драми» є невід'ємною частиною фахової освіти студентів спеціальності «Сценічне мистецтво». Він покликаний забезпечувати теоретичними знаннями бакалаврів з драми як роду літератури і виду мистецтва, розуміння її специфіки та практичного використання. Успішне засвоєння лекційно-семінарського курсу забезпечує ґрунтовну сценічну підготовку студентів, їх кваліфікації як акторів театру</p>	
3. Мета та завдання курсу	
<p>Метою викладання навчальної дисципліни «Основи теорії драми» є розкриття сутнісних характеристик драми як з літературного, так і з театрознавчого погляду. Водночас метою цієї навчальної дисципліни є виявлення складових драми і сценічного мистецтва, що об'єднують рід і вид в одну художню цілість. Під час опанування згаданого курсу студенти ознайомлюються із такими вузловими категоріями драми, як сценічність, конфлікт, драматична дія, характер дійової особи, драматизм, сюжетність, а також із специфікою її побудови, жанроутворень й онтологічною природою на режисерське та акторське втілення.</p> <p>Основними завданнями освоєння дисципліни «Основи теорії драми» є навчити студентів не лише розуміти особливості драми як роду літератури і виду мистецтва, враховуючи їх сутнісні характеристики, а й у своїй майбутній діяльності використовувати їх на практиці, органічно поєднуючи літературознавчі й театрознавчі аспекти драми з урахуванням вимог сучасного українського сценічного мистецтва.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - об'єкт, предмет і завдання курсу; - специфіку драми як роду літератури і виду мистецтва; - вузлові ідейно естетичні категорії драми і театру, їх спільність і відмінність; - своєрідність творення драми і вистави; - головні літературознавчі й театрознавчі підходи в осмисленні драми та її літературно-художнього й мистецького взаємозв'язку; - жанрові утворення (трагедія, комедія, драма) драматургії і сценічного мистецтва в їх історичному розвитку; - особливості дослідження драми українськими і зарубіжними теоретиками. 	

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **уміти:**

- використовувати на практиці знання з теорії драми як роду літератури і виду мистецтва;
- орієнтуватися у сутнісних поняттях та категоріях драми;
- аналізувати драматичний і сценічний твір з урахуванням їх характеристик, спільних та відмінних рис;
- поєднувати теоретико-методологічні й образотворчо-художні підходи в судженнях про п'єсу та виставу;
- розрізняти специфіку літературного і сценічного твору;
- застосовувати принципи будови драми і спектаклю;
- практично використовувати драматичний матеріал в структурі вистави та образу дійової особи;
- давати самостійну оцінку літературній першооснові вистави.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
Практичні заняття (семінарські)	10
Самостійна робота	60

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. *Драматургія і театр як складові частини сценічного мистецтва.* **Теми:**

1. Особливості драми як роду літератури і виду театрального мистецтва.
2. Драма і театр: взаємозв'язки і взаємозумовленість.
3. Інші літературні роди і жанри.
4. Слово в драмі і на сцені.
5. Епічний елемент у драмі і сюжетність у виставі.
6. Ліричний елемент у драмі і самовияв характеру у спектаклі.
7. Структура монологу й діалогу у драмі та виставі.
8. Композиція в п'єсі та виставі.
9. Теорія драми у світлі літературознавчих і театрознавчих досліджень.
10. Українська та зарубіжна національна драматургія і театр: шляхи розвитку та естетичного співіснування.

Змістовий модуль 2. *Вузлові ідейно-естетичні категорії драми і театру: конфлікт, драматична дія, драматизм, сценічність, характер.* **Теми:**

1. Головна специфічна риса драми – конфліктність у формі безпосередньої дії.
2. Специфіка конфлікту у літературній драмі і театральній виставі.
3. Джерела драматичного конфлікту та його структура у п'єсі й виставі.
4. Концентрація подій у драмі як вияв специфіки п'єси та вистави.
5. Драматична дія як специфічний засіб розгортання драматичного конфлікту і розвитку характеру.
6. Драматична дія, її форми і види.
7. Темп і ритм, колізія та інтрига як важливі форми вияву єдиної дії у п'єсі та виставі.
8. Драматизм сюжету, заснований на колізії та інтризі.
9. Сценічність як неодмінна умова існування драми.
10. Функціональний аспект драми: драматург – театр – глядач.

Змістовий модуль 3. *Жанрові модифікації п'єси та вистави в історичному розвитку української драматургії і театру* (Кредит, розрахований на самостійне опрацювання). **Теми:**

1. Поняття жанру і жанрових модифікацій у драмі і виставі (На основі матеріалів української

літературознавчої та театрознавчої науки).

2. Поетика трагедії як жанру в українській драматургії і театрі.

3. Погляд на поетику комедії крізь призму українських та зарубіжних наукових концепцій.

4. Оцінка поглядів на поетику драми як жанру. Характеристика внутріжанрового поділу. Модифікація власне драми у сучасному театрі.

5. Міжродові та між жанрові форми в українській драматургії і сценічному мистецтві.

Примітка: Названі теми, окрім того, що виносяться на самостійне опрацювання, мають суто практичне спрямування: студент за правилами вірогідності моделюватиме ситуацію постановок тих чи інших жанрово різноманітних драматичних творів, пояснюватиме їх генезу, розвиток тощо. Нарешті теоретико-літературні й теоретико-театрознавчі знання допоможуть бакалавру у здобутті першого рівня вищої освіти.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1.

Історія розвитку теоретичної думки про драматичне мистецтво

1. Питання теорії драми в естетиці та поетиці Арістотеля, Дідро, Лессінга, Гегеля.

2. Проблеми драматургії у творчості Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Винниченка, Миколи Куліша, Івана Кочерги та ін.

3. Теорія драми у світлі сучасних літературознавчих досліджень.

4. Театрознавчий аспект.

Практичне заняття № 2.

Драма як рід художньої літератури

1. Принципи класифікації творів художньої літератури.

2. Категорія роду та її трактування у працях Арістотеля, Лессінга, Гегеля.

3. Поняття жанру, жанрових модифікацій.

4. Драма у типологічному співставленні з іншими родами літератури.

5. Основні категорії драми.

Практичне заняття № 3.

Поняття драматичного конфлікту: ідейно-естетична специфіка

1. Поняття “конфлікт”, “колізія”, “інтрига”.

2. Критика т. зв. теорії “безконфліктності” у літературі.

3. Джерела драматичного конфлікту, його архітектоніка.

4. Шляхи і засоби конкретизації конфлікту в сюжеті (подієвий ряд, персоніфікована і неперсоніфікована форма конфлікту, фінальний епізод).

5. Внутрішні й зовнішні, локальні та стійкі типи конфліктів, їх прояви і реалізація.

Практичне заняття № 4.

Дія в драматичному творі і в театральній виставі

1. Дія як основа втілення ідеї драматичного твору.

2. Специфіка розгортання драматичної дії, драматизм дій.

3. Єдність часу і дії, поняття драматичного хронотопу.

4. Дія як процес самовиявлення характерів.

Практичне заняття № 5.

Характер як ідейно-естетична категорія драматичної літератури

1. Поняття “характер”, типи характерів.

2. Жанрова зумовленість драматичних характерів.

3. Характер і конфлікт у драмі й виставі.
4. Етнопсихологічні концепції національного характеру.
5. Засоби характеротворення.

Практичне заняття № 6. Сюжет драматичного твору

1. Поняття “сюжет”, “фабула”.
2. Арістотелівське трактування фабули, її види.
3. Часовий (хронікальний), причинно-наслідковий (концентричний) типи сюжетної події.
4. Внутрішня організація сюжету: зав’язка, розвиток дії, кульмінація, ретардація, розв’язка.
5. Позасюжетні елементи, їх функціональне призначення

Практичне заняття № 7. Специфіка діалогу й монологу в драмі

1. Діалог і монолог як форми мовленнєвої діяльності; лінгвістична структура тексту драми.
2. Зображальні та виражальні функції діалогу та монологу у п’єсі.
3. Типи діалогів та монологів, їх структура та функціональна заданість у драматичному творі.
4. Діалог і дія, діалог і сюжет, діалог і характер у драматургії.
5. Трьохсуб’єктне театральне спілкування (драма–вистава–глядач).

Практичне заняття № 8. Драматичний спосіб зображення дійсності

1. Проблема умовності у художній літературі і сценічному мистецтві: правда і правдоподібність.
2. Художній текст і його сценічні інтерпретації: взаємозв’язки письменник – режисер – актор – глядач.
3. Питання інсценізації епосу та лірики.
4. Поняття драматичної, театральної і обрядової дії.
5. Драматургія і театр у духовному житті народу.

Практичне заняття № 9. Драматичні жанри

1. Драматичний конфлікт, дія і характер як основні засади жанрової класифікації.
2. Художні особливості трагедії.
3. Витоки комедії.
4. Драма як жанр: художня своєрідність.
5. Жанрові утворення, пов’язані з міжродовими взаємовпливами та синкретизмом мистецтв (кінодраматургія, теледраматургія, телесценарії).

Практичне заняття № 10. Актуальні проблеми теорії та історії драми

1. Сучасні наукові розвідки В. Гуменюка, Л. Дем’янівської, М. Кудрявцева, Н. Малютіної, А. Матющенко, Н. Мірошніченко, Л. Мороз, В. Працьовитого, С. Хороба, М. Шаповал.
2. Проблеми теорії та поетики драми у працях представників українського зарубіжжя: Л. Залеської-Онишкевич, В. Ревуцького, Л. Рудницького.
3. Сучасні міжродові та міжжанрові модифікації, взаємопроникнення і взаємозбагачення літературних родів у сучасному літературному процесі.
4. Сучасна драматургія і розвиток театру.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Сторчак К. Питання поетики драми. К., 1969.
2. Гачов Г. Содержательность художньої форми. Епос. Лирика. Театр. М., 1968.
3. Козлов А. Українська дожовтнева драматургія. Еволюція жанрів. К., 1991.
4. Малютіна Н. Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття: родо-жанрова динаміка. Одеса, 2006.
5. Липківська А. Світ у дзеркалі драми. К., 2007.
6. Красильникова О. Український театр початку XX століття. К., 2009.
7. Сахновський-Панкеєв. Драма. Конфликт. Композиция. Сценическая жизнь. Л., 1969.
8. Хализев В. Драма как род літератури. М., 1978.
9. Хализев В. Драма как вид искусства. М., 1981.
10. Хороб С. Українська драматургія: крізь виміри часу (теоретичні та історико-літературні аспекти драми). Івано-Франківськ, 1999.
11. Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX – початку XX століття. Івано-Франківськ. 2002.
12. Театр: Історія. Теорія. Практика. Львів, 2013.
13. Андреев М. Комедии Гольдони. Опыт формальной классификации. М. : РГГУ, 1997.
14. Антологія модерної української драми / Ред., упор. і автор вступних статей Л. Залеська-Онишкевич. – Київ–Едмонтон–Торонто : ТАКСОН, 1998.
15. Антонович Д. Триста років українського театру : 1619–1919 та інші праці / Д. Антонович ; [підготовка текстів, ред. і передмова Г. Семанюка та Л. Дем'янівської]. – К. : ВУП, 2003.
16. Аристотель. Риторика. Поэтика / Аристотель ; [пер. О. Цыбенко]. – М. : Лабиринт, 2000.
17. Баранник Д. Х., Гай Г. М. Драматичний діалог : Питання мовної композиції / Д. Х. Баранник, Г. М. Гай. – К. : Вид. Київського університету, 1961.
18. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики / М. М. Бахтин. – М. : Худ. лит., 1975. – 504 с.
19. Бентли Э. Жизнь драмы / Э. Бентли. – М. : Искусство, 1978.
20. Білецький О. Зібрання праць : У 5 т. / О. Білецький ; [ред. кол. : М.К. Гудзій та ін.]. – Т. 1–5. – К. : Наукова думка, 1965.
21. Білітюк Л. А. Жанр і зміст художнього твору як проблема / Л. А. Білітюк. – Луцьк : Видавництво Волинського державного університету, 1998.
22. Бондарева О. Є. Драматизм міфу і міфологізм драми : [монографія] / О. Є. Бондарева. – Херсон : Персей, 2000.
23. Вірченко Т. І. Художній конфлікт в українській драматургії 1990– 2010 років : Дискурс, еволюція, типологія / Т. І. Вірченко. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012.
24. Возняк М. С. Історія української літератури: У 2-х книгах / М. С. Возняк ; [ред. М. П. Перцей]. – К. 2. – Львів : Світ, 1994.
25. Волькештейн В. М. Драматургия / В. М. Волькештейн. – М. : Искусство, 1969. – 336 с. Вороний М. К. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика / М. К. Вороний ; [вступ Г. Д. Верес, упор. Т. І. Гундорова, худ. І. Г. Динник ; Нац. акад. наук України]. – К. : Наукова думка, 1996.
26. Галич О. Теорія літератури : [підручник] / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв / За наук. ред. О. Галича. – [2-ге вид., стереотип.]. – К. : Либідь, 2005.
27. Гегель Г.-В.-Ф. Эстетика : В 4 т. / Г.-В.-Ф. Гегель ; [перевод Б. Г. Столпнера, П. С. Попова]. – Т. 1–4. – М. : Искусство, 1968–1973.